

JÓKAI ANNA

„Nézem a sötétséget,
de látom a csillagokat”*

FEKETE ISTVÁN HAZATÉRT

Nem szükséges ahhoz kerek évforduló, hogy Fekete István hamvait újratemessük. Az történik ezen a későnyári napon, aminek éppen ideje volt megtörténni... Hiszen Fekete István mindig ide vágyott: a szülői földbe, Gölle kedves, meghitt tájára. Természetétől idegen a nagyváros nyüzsgése, a protokoll látszat-csillogása; amit életében került és oly kevésre becsült, halálában sem kívánta. Szellemi tartozásunkat rójuk le, amikor síremlékét Gölle csendes temetőjében állítjuk fel újra, porait itt őrizzük. De azt is tudjuk: az író utóélete elsősorban műveiben virágozik: miközben elhelyezzük a kegyelet koszorúját a sírnál, őt magát, örök-élőként, a szívünkben őrizzük tovább... Hiszem, nincs olyan olvasó magyar ember, aki a könyveit ne ismerné, aki kapásból ne tudna említeni egy-egy jellegzetes regényfigurát... Különös írórsors az övé: régi, többmillió olvasótábora végig kitartott mellette, új és új generációk fedezték fel, s könyvei idősnek, középkorúnak, gyermeknek egyaránt sokat jelentenek mind a mai napig – a hivatalosság pedig részben a sznobéria, de legnagyobb részt a politikai akarat képviselőjében, folyamatosan igyekezett értékeit kisebbiteni. Nagy népszerűség és mégis valamiféle kizártság kísérte végig az életét. A *Zsellérek* c. regény, az ötvenes évek indexre tett tiltott olvasmánya a figyelmes utókornak magyarázattal szolgálhat erre a fájdalmas ellentmondásra. Fekete István úgy ítéli el az erőszakos, gyilkosságba torkolló bolsevik kezdeményeket, a Tanácsköztársaság terrorját, hogy az akkori fennálló társadalmi igazságtalanságokat sem eszményíti. Minden szeretete a föld kétkezi embereié, akik tudásukkal és a tudást gyakorlati tevékenységgé alakító képességükkel megújíthatják Magyarországot... Elítéli a szélhámosokat, a születési kiváltságaikból hasznot húzókat, illúzió nélkül láttatja a háború borzalmait, a felelőtlen játszadózók gyufa-játékát, amiből aztán világégés kerekedik. De világosan megüzeni: a rosszat egy másik rosszal nem lehet legyőzni, csak az egymás sorsában osztozó, Krisztus-alapú szeretet bírhatja le a gonoszt. A *Zsellérek* parasztivadéka diplomásként is hazatér a falujába, s a közösség javára fordítja a tudását. A mai Magyarország felkapaszkodott, uborkafára mászott konjunktúralovagjainak is szól az intelem: hazánk fennmaradása szüntelen *erkölcsi megújulással* függ össze!

Egyik kései novellájában ír arról Fekete István, hogy az aratás optimális ideje: amikor a gabona a viaszérés stádiumában van, amikor már megérett a szem, de még nem pereg ki a kelyhéből, nem szóródik széjjel... Az ő alkotó, teremtő ereje is ilyen volt: éppen idejében gyűjtötte be és tette közkinccsé Isten adományát, a szellemi búzaszemeket – a műveit –,

* Elhangzott 2004. aug. 14-én Göllén, az író újratemetése alkalmával.

amelyekből a befogadó ember megsütheti tápláló szellemi kenyereit. Páratlan teljesítmény: állatalakjaiban az emberi tulajdonságok sűrítve jelennek meg, olyan megelevenítő erővel, hogy *mi magunk* kezdünk élni a történetben, mi vagyunk a mogorva, bizalmatlan vidra (Lutra) a lelkes-szorgos puli (Bogáncs), a komoly-komor bagoly (Uhu), vagy éppen a magányosságát őrző gólya (Kele). S még a róka sem elvetemült, sematikus ravaszdi, neki is megvan a természettől kijelölt szentsége. (Vuk) Micsoda üdítő ajándék a Pókemberek, Batmanek, Dragon-hősök szünetében a Tüskevár, a Téli berek... Ifjúsági író? Mindenki írója, aki a csaknem elgépiesedett, kiüresedett századunkban még őriz magában valami természetközeli, romlatlant, végső soron: Isten-közelit. Ember és táj nála rokonok, epikáján végigvonulnak az évszakok: a tavasz rügyfakasztó várakozása, a nyár érlelő heve, az őszi betakarító gondossága, a tél méltóságos nyugalma... Fekete Istvánt *jó* olvasni. Megkönnyebbedik a lelkünk. Optimizmusa nem giccses, rózsásra lakkozó hazugság-optimizmus: keletkezés és elmúlás harcában azonban mindig a keletkező, a mindig újra-keletkező, a mag önfeladása árán megvalósuló *sarjadás* a legfontosabb; az élet primátusa a halál felett. Melankólia és remény: együtt adják a varázst.

Fekete István kegyelemként kapta, s ön-munkával tette még teljesebbé a tehetségét. Tudta, amit a kor írói közül sokan elfelejtettek, hogy a művész elsősorban *hírhozó*, Isten követe – kapocs a szenvedő, sóvárgó, kereső emberiség és a létbe-emelő, rá várakozó istenség között. Fekete István minden sorát Isten lehellete konzerválja.

Hamvas Béla írja: vannak írók, akik haláluk előtt öt perccel még nagyon fontosnak tűnnek, s haláluk után öt perccel már nincsenek sehol. S vannak olyanok, akik akár száz évig várakoznak a haláluk után, amíg aztán teljes fényükben felragyognak... Fekete Istvánt sem temette el a halál. Mi sem pusztán temetjük Őt a mai napon, hanem szimbólumot emelünk neki. Az örök élet szimbólumát, csontjai felett, itt, a csöndes göllei földben, a szép Somogyban.

„Nézem a sötétséget, de látom a csillagokat” – ő írta, ő hagyta ránk ezt a gondolatot. Erre biztat minket, minden rendű és rangú *jóakarátú* embert. Nem lehet olyan sötét, hogy ne keressük a felhők mögött a csillagok rezzenéstelen fényességét...

Nyugodjanak békében a csontjai – de lelke igenis járjon közöttünk, nyugtalanítóan, termékenyítően és vigasztalóan.